

Ympäristöterveydenhuolto
PL 1199
70211 KUOPIO**Vastaus selvityspyyntöön talousvesivalvonnasta / Isto Mononen**

Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuolto on 22.9.2020 pyytänyt selvitystä talousvesivalvonnasta Itä-Suomen aluehallintoviraston 21.9.2020 päivätyn selvityspyynnön johdosta.

Itä-Suomen aluehallintovirasto on tehnyt Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuollon arviointi- ja ohjauskäynnin 30.10.–14.11.2018 (ISAVI/3802/2018).

Kevään 2019 aikana Itä-Suomen aluehallintovirasto on toiminta-alueellaan selvittänyt terveydensuojelulain mukaista talousvettä toimitettavien laitosten riskinarviointia ja hyväksymistä (ISAVI/1532/2019) sekä kevään 2020 aikana valtakunnallisessa "valvontatutkimusohjelmien ajantasaisuuden"-valvontahankkeessa (ISAVI/3524/2020).

Valvontahankkeessa saatujen tietojen pohjalta aluehallintovirastolle on muodostunut käsitys, ettei talousveden laadun ja vedentuotantoketjun valvontaa ole toteutettu kaikilta osin terveydensuojelulain sekä talousvesiasetuksen mukaisesti. Siirtymäajan vaatimia toimenpiteitä on kesken eikä kaikkia pyydettyjä tietoja ole toimitettu aluehallintovirastolle.

Terveydensuojelulain (763/1994, muutos 942/2016) 20 §:n 2 momentin mukaan talousvettä toimittavan laitoksen omavalvonnan ja talousveden laadun valvonnan on perustuttava veden terveydelliseen laatuun vaikuttavien riskien arviointiin ja hallintaan. Riskinarviointi on tehtävä toiminnan harjoittajien ja viranomaisten välisenä yhteistyönä. Pykälän 3 momentin mukaan kunnan terveydensuojeluviranomaisen on:

- 1) hyväksyttävä 2 momentissa tarkoitettu riskinarviointi;
- 2) varmistettava, että tieto riskinarvioinnin suorittamisesta ja yhteenveto sen tuloksista ovat veden käyttäjien saatavilla;
- 3) valvottava säännöllisesti 18 ja 18 a §:ssä tarkoitettua ja elintarvikehuoneistossa käytettävän talousveden laatua;
- 4) todennettava valvontaohjelmien avulla, että terveydelle aiheutuvien riskien hallintatoimenpiteitä toteutetaan koko vedenjakeluketjussa vedenmuodostumisalueelta vedenoton, käsittelyn ja varastoinnin kautta vedenjakeluun, ja että hallintatoimenpiteet ovat tarkoituksenmukaisia ja tehokkaita.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (1352/2015), niin sanottu talousvesiasetus,

on tullut voimaan 27.11.2015. Asetuksen muutos (683/2017) on tullut voimaan 27.10.2017.

Terveysturvallisuuslain 20 §:n 3 momentissa tarkoitettua riskinarvioinnin hyväksymistä varten talousvettä toimittavan laitoksen on esitettävä kunnan terveysturvallisuusviranomaiselle talousvesiasetuksen 7 a §:n edellyttämät asiat.

Talousvesiasetuksen 8 §:n mukaan vedenjakelualueelle, jolle talousvettä toimittava laitos toimittaa vettä, on laadittava valvontatutkimusohjelma talousvettä toimittavan laitoksen, sille vettä toimittavan laitoksen ja kunnan terveysturvallisuusviranomaisen yhteistyönä. Valvontatutkimusohjelma on pidettävä ajan tasalla ja sen tarkistusväli on enintään viisi vuotta.

Talousvesiasetuksen (muutoksen 683/2017) 3 a §:n mukaisesta talousvettä toimittavan laitoksen toimintaa koskevasta hakemuksesta on käytävä ilmi muun muassa varautuminen häiriötilanteisiin ja muiden toimijoiden kanssa suunniteltu yhteistyö häiriötilanteissa tai aikataulu häiriötilanteisiin varautumisen toimista. Tämä ja muut 3 a §:n 1 momentissa esitetyt tiedot on liitettävä 8 §:ssä tarkoitettuun valvontatutkimusohjelmaan.

Edellä mainitut säädökset ja niiden muutokset lisäsivät merkittävästi kunnan terveysturvallisuusviranomaiselle kuuluvia velvollisuuksia ja erityisesti talousvesivalvonnassa työskentelevien henkilöiden työtehtäviä. Tämä on tunnistettu myös valtakunnallisesti. Terveysturvallisuuslain ja sen nojalla annettujen säännösten toimeenpanosta ja valvonnasta vastaava Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) on ilmaissut huolensa kuntien terveysturvallisuusviranomaisien alimitoitetuista resursseista talousvesivalvonnassa (Ympäristöterveydenhuollon alueelliset koulutuspäivät 7.10.2020, Jaana Kilponen).

Talousvettä toimittavien laitosten riskinarviointien, valvontatutkimusohjelmien ja varautumissuunnitelmien voimassa oloa, sisältöä ja ajantasaisuutta valvotaan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukaisissa tarkastuksissa sekä muun talousveden laadun säännöllisen valvonnan yhteydessä. Tarkastuksissa havaitut puutteet sekä niitä koskevat ohjeet ja vaatimukset esitetään toiminnanharjoittajille tarkastuskertomuksiin kirjattuina (liite 1, esimerkki tarkastuskertomuksesta).

Itä-Suomen aluehallintoviraston terveysturvallisuusvalvonnan arviointi- ja ohjauskäynnin ajankohtana (6.11.2018) kaikista valvottavistani talousvettä toimittavista laitoksista noin kolmanneksen valvontatutkimusohjelmat oli tarkistettu vuonna 2015 voimaan tulleen talousvesiasetuksen mukaisesti. Muiden laitosten, aiemman talousvesiasetuksen mukaisesti laaditut, valvontatutkimusohjelmat olivat pääsääntöisesti voimassa (laatimisesta enintään viisi vuotta). Viiden laitoksen valvontatutkimusohjelman laatimisesta tai tarkistamisesta oli kulunut yli viisi vuotta ja ne olisi tullut tarkistaa talousvesiasetuksen (1352/2015) mukaiseksi, huomioiden asetuksen muutos (683/2017), joka edellyttää laitoksilta terveysturvallisuusviranomaisen hyväksymää

riskinarviointia. Yksi laitos oli ilmoittanut riskinarvioinnin olevan valmistumassa. Kahden laitoksen ilmoituksen mukaan riskinarviointi oli tekeillä, muilta laitoksilta ei tietoja asiasta ollut saatu. Laitoksilla oli myös tarvetta päivittää häiriötilanteisiin varautumissuunnitelmansa nyt edellytettävän riskinarvioinnin vuoksi.

Arviointi- ja ohjauskäynnin aikana esittelin aluehallintoviraston edustajille toimenpiteet, joihin olin ryhtynyt tilanteen johdosta. Heinäkuussa 2018 lähetin kaikille niille Kuopion kaupungin alueella toimiville, talousvesiasetuksen soveltamisalaan kuuluville, talousvettä toimittaville laitoksille, joiden valvonnasta olen vastuussa (75 prosenttia Kuopion alueen laitoksista) tiedotteen ”Talousvettä toimittavan laitoksen riskinarvioinnin hyväksyminen ja sen vaikutus valvontatutkimusohjelmaan” (liite 2). Tiedotteen ja sen sisältämän ohjeistuksen tavoitteena oli aktivoida talousvettä toimittavat laitokset huolehtimaan talousvesiasetuksen edellyttämän riskinarvioinnin tekemisestä ja esittämisestä terveydensuojeluviranomaisen hyväksyttäväksi ennen vanhentuneiden (viisi laitosta) ja myöhemmin vanhentuvien valvontatutkimusohjelmien tarkistamista voimassa olevan asetuksen mukaiseksi. Tiedotteessa kerrottiin talousvettä toimittaville laitoksille, että ”Valvontatutkimusohjelmia laadittaessa ja tarkistettaessa sisällytetään näytteenotto- ja tutkimussuunnitelmaan siis kaikki tutkimukset (paitsi ne, jotka voidaan jättää pois asetuksen liitteessä II mainituin perustein). Määrityksiä voidaan harventaa tai muuttuja poistaa ohjelmasta vasta kun riskinarviointi on tehty ja hyväksytty”. Tiedotteessa ei siis ole edellytetty ”riskinarviointien laatimista sekä valvontatutkimusohjelman päivittämistä varten tarvittavien tietojen toimittamista vuoden 2018 loppuun mennessä”, kuten Itä-Suomen aluehallintoviraston terveydensuojeluvalvonnan arviointiraportissa (ISAVI/3802/2018, 15.2.2019) ja selvityspyynnössä (ISAVI/6498/2020, 21.9.2020) virheellisesti todetaan.

Itä-Suomen aluehallintovirasto esitti 27.2.2019 lähettämällään sähköpostilla toimenpidepyynnön alueensa valvontayksiköille: *Terveydensuojelulain mukainen talousvettä toimittavan laitoksen riskinarviointi ja sen hyväksyminen (Dnro ISAVI/1532/2019)*. Toimitin pyydetty tiedot Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuollon osalta aluehallintovirastolle määräaikana 15.4.2019 (liite 4). Tuolloin 63 prosenttia valvonnassani olevista laitoksista oli ilmoittanut aloittaneensa riskinarvioinnin tekemisen, niitä ei ollut kuitenkaan vielä esitetty terveydensuojeluviranomaisen hyväksyttäväksi.

Itä-Suomen aluehallintovirasto pyysi 18.5.2020 lähettämällään sähköpostilla *Valvontatutkimusohjelmien ajantasaisuuden valvontahanke 2020 (ISAVI/3524/2020)* selvitystä ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiltä valvontatutkimusohjelmien ajantasaisuudesta ja lain-säädännön mukaisuudesta. Toimitin pyydetty tiedot Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuollon osalta aluehallintovirastolle määräaikana 18.6.2020 (liite 5, 8.7.2020 korjattu ja lähetetty taulukko).

Itä-Suomen aluehallintovirasto/Lari Hölttä pyysi 6.7.2020 lähettämällään sähköpostilla lisätietoja:
”Hei,

Olemme vastaanottaneet ja tarkastaneet toimittamanne tiedot/riskinarviointitaulukon. Pyydämme, että täydennätte taulukkoa puuttuvien tietojen osalta (solut maalattu kirkkaan vihreällä) viimeistään 17.8. mennessä. Etenkin sarakkeen Q vastaus "Ei tiedossa" arvioidaan puutteelliseksi tilanteessa, jossa VTO:n voimassaoloa ei pyynnöstä huolimatta merkitty eikä riskinarvioinnin tilanteesta ole tarkempaa tietoa. Mihin toimenpiteisiin kunnan terveydensuojeluviranomainen on varautunut ja millä aikataululla? Tiedot on pyydetty toimittamaan kyseisellä taulukolla määräaikaan mennessä. Lisäksi sarakkeiden P ja T osalta on päällekkäisyyttä sekä ristiriitaisia kirjauksia. Muun muassa rivin 17 kohteen (Jokilahven vok) osalta jää epäselväksi onko kyseessä pikkuasetuksen mukainen vesilaitos vai ei.. Pyydämme tarkastamaan, täydentämään ja korjaamaan myös muut taulukon tiedot mahdollisten puutteiden ja virheiden osalta määräaikaan mennessä".

Vastasin aluehallintovirastolle (Hölttä) sähköpostilla 8.7.2020:

"Hei,

Pahoittelen syvästi, että taulukossa oli joidenkin laitosten kohdalla ristiriitaisia tietoja. Tämä näkyi siis niin, että vaikka kyseessä on ns. ison asetuksen mukainen laitos ja laitoksella valvontatutkimusohjelma, oli ko. laitosten kohdalla virheellisesti merkitty myös viranomaisvalvonnan tutkimustiheys ns. pikkuasetuksen mukaisen laitoksen sarakkeeseen. Näissä kohdissa myös tieto riskinarvioinnin aloittamisesta (K/E) oli merkitty kahteen sarakkeeseen – sekä ison että pikkuasetuksen mukaisen laitoksen kohdalle. Toisaalta oli myös laitoksia, joilla ei ole, eikä ole velvollisuutta laatia, valvontatutkimusohjelmaa, mutta siitä huolimatta taulukkoon oli merkitty VTO:n laatimista koskevia tietoja sarakkeisiin Q ja R ison asetuksen mukaisten laitosten kohdalle. Olen nyt ~~yliviivannut~~ kaikki nuo poistettavat tiedot. Poistamisen sijaan käytin yliviivausta, jotta korjaukset jäävät näkyviin. Joissakin kohdissa, missä solussa on vain yksi kirjain (E tai K) tai merkki (?), yliviivausta on vaikea erottaa, mutta ne on siihen kuitenkin tehty.

Sarakkeen O (VTO:n voimassaoloaika) tarkoitus ei minulle avaudu. Sarakkeessa H (VTO) kysytään ymmärtääkseni valvontatutkimusohjelman laatimis- tai tarkistamisajankohtaa. Siihen on laitettu päivämäärä kaikkien ison asetuksen mukaisten laitosten (vedenjakelualueiden) kohdalle. VTO on voimassa toistaiseksi, mutta korkeintaan 5 vuotta laatimisesta/tarkistamisesta. Voimassaolo on siis helposti nähtävissä sarakkeen H päivämäärätiedosta.

Kun valvontatutkimusohjelma on laadittu tai tarkistettu ennen tulosvesiasetuksen muutosta (27.10.2017), on VTO lainsäädännön mukainen, vaikka se ei olekaan WSP:n mukaisesti tarkistettu. Asetusmuutoksen voimaantulon jälkeen laaditut/tarkistetut VTO:t on oltava WSP:n mukaisia. Tämän vuoksi sarakkeeseen Q (*Mihin mennessä VTO saatetaan lainsäädännön mukaiseksi, mikäli ei vielä ole (pvm)?*) on laitettu vain vanhentuneiden (yli 5 v laatimisesta/tarkistamisesta) kohdalle "Ei tiedossa". Päivämäärää ei pysty sanomaan – aikataulu riippuu osin laitoksista, mutta myös ympäristöterveyden-

huollon resursseista, joihin on tullut merkittävää vajausta yhden viranhaltijan siirtymisestä osittain toisiin tehtäviin sekä myös Kuopion kaupungin yt-neuvottelujen johdosta toteutetusta yhden viranhaltijan irtisanomisesta ja tästä seuranneesta täyttölupakiellosta. Sarakeeseen R (*Selvitys, miten Q-sarakkeen toimenpide, eli VTO:n saattaminen lainsäädännön mukaiseksi toteutetaan*) on näiden vanhentuneiden ohjelmien kohdalle kirjoitettu "VTO:n tarkistaminen". Muuta keinoa siihen ei ole osattu ajatella.

Edelliseen viitaten tarkennan omalta osaltani tilannetta (niiden laitosten/vedenjakelualueiden osalta, joissa olen vastuuvaikeo):

- Kuopion Vesi Oy on laatinut riskinarvioinnin WSP-työkalulla ja se on esitetty hyväksyttäväksi. Työn edetessä sain Kuopion Vedeltä tilannetietoa säännöllisesti ja pääsin tutustumaan WSP:n sisältöön eri vaiheissa, joten olen erittäin luottavainen sen laadun suhteen. Asian (pääös-)käsittely odottaa sille vapautuvaa raskasta työruuhkassa. Valvontatutkimusohjelma tarkistetaan WSP:n hyväksymisen jälkeen.
- Myös Karttulan vesiosuuskunta on laatinut riskinarviointia WSP-työkalulla ja ainakin VJA Niittylahden ja VJA Vaajasalon osalta se on tulossa hyväksymiskäsittelyyn työjonon ja resurssien mukaisesti.
- Muut valvonnassani olevat laitokset eivät ole toistuvista pyynnöistä ja ohjeistuksista (erilliset tiedotteet ja tarkastuskertomukset) huolimatta esittäneet riskinarviointia hyväksyttäväksi. Osa laitoksista on ilmoittanut aloittaneensa riskinarvioinnin, kuten taulukkoon on merkitty, mutta konkreettista tuotosta ei ole toteen näytetty.
- Vanhentuneet valvontatutkimusohjelmat tarkistetaan asetuksen mukaiseksi niin, että kaikki tutkimukset tehdään täysimääräisenä asetuksen mukaisella tiheydellä, ellei riskinarviointia ole esitetty hyväksyttäväksi. Tämän toivon antavan vauhtia riskinarvioinnin laatimiseen.
- Edellä mainitut toimenpiteet toteutetaan ensi tilassa ympäristöterveydenhuollon tehtäviin varatun työajan puitteissa, muut kiireelliset työtehtävät huomioiden. Tämä tarkoittaa myös muun muassa sitä, että valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia on siirrettävä, kunnes VTO:t on saatettu ajan tasalle.

Toivon, että nyt tehdyt korjaukset liitteenä olevaan taulukkoon ja yllä oleva lisäselvitys ovat riittävät selventämään asiaa aluehallintovirastolle".

Syyskuussa 2020 lähetin kaikille niille valvontavastuualueellani oleville, talousvesiasetuksen soveltamisalaan kuuluville, talousvettä toimittaville laitoksille, joiden valvontatutkimusohjelma ei ole voimassa (8 laitosta) tiedotteen "Talousvettä toimittavan laitoksen valvontatutkimusohjelman tarkistaminen" (liite 3, esimerkki tiedotteesta): "Alla oleva tiedote/ohjeistus "Talousvettä toimittavan laitoksen riskinarvioinnin hyväksyminen ja sen vaikutus valvontatutkimusohjelmaan" on lähetetty kaikille Kuopion kaupungin alueella toimiville talousvettä toimittaville laitoksille heinäkuussa 2018. Riskinarvioinnin

laatimiseen ja hyväksymiseen sekä valvontatutkimusohjelman tarkistamiseen liittyvää neuvontaa ja ohjausta on tehty ennen mainittua tiedotetta ja jatkettu tämän jälkeen tehdyissä valvontasuunnitelman mukaisissa tarkastuksissa niiden laitosten osalta, joihin tarkastus on tiedotteen lähettämisen jälkeen tehty. Myös lainsäädännössä laitoksille ja valvontaviranomaisille asetettuja velvoitteita on kerrattu tarkastuksissa. Velvoitteet ja ohjeistukset on kirjattu tarkastuksesta laadittuun tarkastuskertomukseen.

Ympäristöterveydenhuollon tietojen mukaan talousvettä toimittavan laitoksenne vedenjakelualueen/-alueiden valvontaa varten laadittu valvontatutkimusohjelma ei ole voimassa. Talousvesiasetuksen (1352/2015) 8 §:n mukaan valvontatutkimusohjelma on pidettävä ajan tasalla ja sen tarkistusväli on enintään viisi vuotta.

Ympäristöterveydenhuolto ei ole saanut ilmoitustanne riskinarvioinnin valmistumisesta ja sen esittämisestä terveydensuojeluviranomaisen tarkastettavaksi ja hyväksyttäväksi terveydensuojelulaissa (763/1994) ja talousvesiasetuksessa (1352/2015) säädetyllä tavalla (tarkemmin alla olevassa tiedotteessa, josta poiketen talousvesiasetus löytyy nykyisin kokonaisuudessaan ajantasaisena säädöksenä [tästä linkistä](#)).

Edellä olevan johdosta ympäristöterveydenhuolto lähettää teille lähiaikoina uuden valvontatutkimusohjelmaluonnoksen, johon pyydämme täydentämään laitoskohtaisia tietoja. Valvontatutkimusohjelma laaditaan asiasta säädetyin mukaisesti siten, että *"Jos riskinarviointia ei ole tehty eikä sitä ole hyväksytty, viranomaisvalvonnan vähimmäistutkimustiheys on vähintään talousvesiasetuksen liitteen II taulukon 3 mukainen. Tällöin valvonnasta ei saa vähentää muuttujien tutkimustiheyttä eikä poistaa muuttujia, mutta terveydensuojeluviranomainen voi lisätä tutkimustiheyttä ja muuttujia"* (kursivoitu teksti [Valviran nettisivuilta](#))".

Terveydensuojelulain 20 §:n mukaisen riskinarvioinnin hyväksymisestä tehtävän päätöksen malli on valmistunut ympäristöterveydenhuollossa lokakuun alussa 2020. Kuopion Vesi Oy on esittänyt kahdentoista vedenjakelualueen riskinarviointeja terveydensuojeluviranomaisen hyväksyttäväksi. Standardin SFS-EN 15975-2 mukaisesti laaditut riskinarviointit ovat erittäin laajoja ja yksityiskohtaisia. WSP-verkkosovellukseen tallennettujen riskinarviointien tarkastaminen on meneillään ja päätökset niiden hyväksymisestä on tarkoitus tehdä lokakuun 2020 aikana. Tämän jälkeen muiden talousvettä toimittavien laitosten (vesihuolto-osuuskunnat ja muut vastaavat) vedenjakelualueiden riskinarviointien tarkastamiset ja päätökset niiden hyväksymisestä tehdään sitä mukaa, kun laitokset esittävät niitä terveydensuojeluviranomaisen hyväksyttäväksi.

Valvontatutkimusohjelmien tarkistaminen ajantasaiseksi tehdään siten, kuin edellä sekä talousvettä toimittaville laitoksille lähetetyissä tiedotteissa (7/2018 ja 9/2020, liitteet 2 ja 3) on kuvattu: Niiden lai-

tosten osalta, jotka esittävät riskinarvioinnin hyväksyttäväksi, valvontatutkimusohjelma tarkistetaan hyväksymispäätöksen jälkeen ja riskinarvioinnin tulokset huomioiden. Niiden laitosten osalta, joiden valvontatutkimusohjelmien edellisestä tarkistamisesta on kulunut enemmän kuin viisi vuotta, ohjelman tarkistaminen tehdään ensi tilassa sisältäen asetuksen vaatimukset täysimääräisenä, ellei riskinarviointia ole tehty.

Siirryin 1.8.2019 alkaen osa-aikaiseksi JUKO ry:n pääluottamusmieheksi kunnallisen teknisen henkilöstön virka- ja työehtosopimuksen (TS) soveltamisalalla. Työaikani ympäristöterveydenhuollossa on siitä alkaen ollut 70 prosenttia säännöllisestä työajasta. Vastuulleni kuuluvien työtehtävien määrää ei kuitenkaan ole vähennetty samassa suhteessa. Arvioni mukaan vain enintään 5 prosenttia työtehtävistä (vahinko- ja tuhoeläimiin liittyvät neuvonta-asiat) siirrettiin tässä yhteydessä toiselle viranhaltijalle. Tämä on aiheuttanut töiden kasaantumista ja luonnollisesti pidentänyt asioiden hoitamiseen kuluva aikaa.

Kaupunginvaltuuston hyväksyttyä 16.12.2019 kokouksessaan talousarvion vuodelle 2020 sekä toiminta- ja taloussuunnitelman vuosille 2020–2023, on kaupunkirakennelautakunta hyväksynyt kokouksessaan 22.1.2020 kaupunkiympäristön palvelualueen talousarvion käyttösuunnitelman vuodelle 2020. Käyttösuunnitelmaan on kirjattu (s. 37), että "Ympäristöterveydenhuollossa on useiden osa-aikaisuuksien vuoksi tarve paikata henkilötyövuosivajetta yhdellä uudella viralla ja rekrytoida siihen henkilö".

Kuopion kaupunginhallitus päätti 16.9.2019 kokouksessaan käynnistää tuotannollisin ja taloudellisin perustein työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnissa annetun lain 4 §:n 1-4 kohdian mukaiset neuvottelut henkilöstön edustajien kanssa talouden tasapainottamiseen tarvittavien toimenpiteiden toteuttamiseksi vuosina 2020 ja 2021 Kuopion kaupungissa, taseyksiköissä ja liikelaitoksissa. Yhteistoimintaneuvottelut aloitettiin 26.9.2019 ja ne saatettiin päätökseen 8.11.2019. Kaupunginhallitus hyväksyi 11.11.2019 kokouksessaan työnantajan neuvotteluissa esittämät linjaukset, joihin sisältyi yhtenä toimenpiteenä: "Irtisanomalla todennäköisesti enintään 82 henkilötyövuotta (91 henkilöä)". Tämän seurauksena ympäristöterveydenhuollosta irtisanottiin yksi henkilö (ympäristöterveys suunnittelija) tammikuussa 2020. Hänen työtehtäviinsä kuului osaltaan myös terveydensuojelulain mukaisia talousvesivalvonnan tehtäviä.

Irtisanomisen johdosta vuoden 2020 käyttösuunnitelmassa mainittua uuden viran täyttömenettelyä ei ole aloitettu, koska työtä tulisi lain kunnallisesta viranhaltijasta (304/2003) 46 §:n mukaan tarjota ensisijaisesti irtisanotuille kelpoisuusvaatimukset täyttävillä viranhaltijoille silloin, kun työnantaja on irtisanonut toistaiseksi otetun viranhaltijan tuotannollisin ja taloudellisin perustein ja työnantaja tarvitsee yhdeksän kuukauden kuluessa irtisanomisajan päättymisestä viranhaltijaa tehtäviltään samankaltaiseen toistaiseksi voimassa olevaan tai yli kuusi kuukautta kestävään virkasuhteeseen. Käyttösuun-

nitelmaan kirjattu ympäristöterveydenhuollon rekrytointitarve ja yhden henkilön irtisanominen ympäristöterveydenhuollosta tuotannollisiin ja taloudellisiin perusteisiin ovat räikeästi ristiriidassa keskenään. Tämä saattaa kyseenalaiseksi irtisanomisen tarkoituksenmukaisuuden ja laillisuuden. Suunnitellun uuden viran täyttämättä jättäminen on näkemykseni mukaan erittäin merkittävä yksittäinen syy siihen, ettei ympäristöterveydenhuollossa ole kyetty toteuttamaan kaikkia suunniteltuja talousvesivalvonnan valvontatoimenpiteitä tavoitellussa aikataulussa, koskien suunnitelmaa vuoden 2020 aikana toteutettavista toimenpiteistä.

Ympäristöterveydenhuollon keskitetty toiminnanohjaus ja tiedonhallintajärjestelmä (VATI) on ollut tuotantokäytössä tammikuusta 2019 lähtien. Järjestelmän toimintaan ja käyttöön on liittynyt valtakunnallisesti vakavia ongelmia koko sen olemassa olon ajan ja esimerkiksi talousvettä toimittavien laitosten kohde- ja valvontatietojen tallentaminen on ollut erittäin hankalaa ja osin mahdotonta. Jo tallennettuja tietoja on kadonnut tai ne ovat tallentuneet virheellisesti. Ylläpitäjän vastausajat virheilmoituksiin ovat olleet kohtuuttoman pitkiä, useita kuukausia – jopa yli puoli vuotta. Tämä on osaltaan aiheuttanut resurssien tuhlausta ongelmien ratkaisuun käytetyn työajan takia sekä vaikeuttanut ja hidastanut valvontatehtävien sujuvaa hoitamista.

Edellisen hallituksen toimeenpaneman maakuntaudistuksen valmisteluun käytettiin runsaasti ympäristöterveydenhuollon henkilöresursseja. Olin mukana sekä ympäristöterveydenhuolto-työryhmässä että henkilöstö-työryhmässä JUKO ry:n edustajana lokakuusta 2016 maaliskuuhun 2019. Työryhmätyöskentelyyn käytetty työaika ja suunnitelma ympäristöterveydenhuollon viranomaistehtävien siirrosta maakunnalle hidastivat osaltaan valvontatehtävien hoitamista. Sote- ja maakuntaudistuksen rauettua ympäristöterveydenhuollon tehtävät jäivät kuntien vastuulle.

Koska Itä-Suomen aluehallintoviraston selvityspyynnössä ja ympäristöterveydenhuollon selvityspyynnössä kysymysten asettelu on toisistaan poikkeava, esitän, edellä esittämiini seikkoihin tukeutuen, yhteenvetona vastaukset selvityspyynnöiden kysymyksiin:

Talousvettä toimittavien laitosten riskinarviointien hyväksyminen ja valvontatutkimusohjelmien sekä varautumissuunnitelmien tarkistaminen on edennyt ja etenee edelleen Itä-Suomen aluehallintovirastolle aiemmin useissa yhteyksissä ilmoitetulla suunnitellulla tavalla. Aluehallintoviraston kysymykseen mainittuja toimenpiteitä koskien sisältyy väite asetetusta määräajasta ”Mihin viranomaistoimenpiteisiin kunnan terveydensuojeluviranomainen on ryhtynyt asettamansa määräajan umpeuduttua (vuoden 2018 loppu) talousvesilaitosten riskinarviointien laatimista sekä valvontatutkimusohjelman päivittämistä koskevista epäkohdista?”. Kyseistä määräaikaa en itse ole asettanut eikä tiedossani ole, että Kuopion kaupungin terveydensuojeluviranomainen sellaista olisi asettanut. Mainittujen valvontatoimenpiteiden tavoitteellisten aikataulujen viivästymisiin joiltain osin ovat vaikuttaneet

- Talousvettä toimittavien laitosten valvontaa koskevien säädösten muutokset vuosina 2015-2017, joiden seurauksena talousvesivalvontaa tekevien viranhaltijoiden työmäärä ja osaamisvaatimukset ovat kasvaneet voimakkaasti.
- Keskushallinnon (aluehallintovirasto, Valvira) ohjauksen heikkous ajankohtana, jolloin säädösmuutosten ja valvontatutkimusohjelmien tarkistamistarpeen samanaikaisuuden vuoksi riittävän selkeitä ohjeita ja linjauksia en pyynnöistä huolimatta saanut. Muun muassa talousvesiasetuksen soveltamisohje ja riskinarvioinnin hyväksymistä koskevan päätöksen malli valmistuivat kauan asetuksen ja sen muutoksen voimaantulon jälkeen. Toin ongelman esille muun muassa sähköpostissani (Valvira, STM, ISAVI/Anne-Kaarina Lyytinen) 16.1.2019:
"Eli ongelma täällä kenttätasolla on vanha tuttu. Ohjeet ja tulkin-
nat tulevat valitettavan paljon jälkijunassa. Niitä odotellessa on jo valvontatutkimusohjelmia vanhentunut (yli 5 vuotta tarkistamisesta)" --- "Ratkaisu tähän iänikaiseen ongelmaan olisi, että aina kun asetus muuttuu, siirtymäaika määritellään sen pituiseksi, että ennen sen päättymistä viranomaisilla on ohjeet ja tulkin-
nat valmiina. Tämäkin asetusmuutos on ollut voimassa jo pitkälti toista vuotta, soveltamisohje valmistui viime keväänä ja valvontatutkimusohjelmamalli (sisältäen nuo tarkentavat soveltamisohjeet) on vasta luonnostelussa. Tämä on ongelma kentällä. Ihan oikeasti".
STM/Jarkko Rapala vastasi:
"Ei ole riittävästi resursseja ohjeistuksien laatimiseen, vaikka kuinka yritetään olla nopeita ja tehokkaita".
- Toiminnanharjoittajien (talousvettä toimittavat laitokset) välinpitämättömyys ja/tai osaamattomuus ryhtyä toimenpiteisiin ympäristöterveydenhuollon toistuvasta ohjeistuksesta ja vaatimuksista huolimatta.
- Ympäristöterveydenhuollon henkilöresurssien selkeä vajaus talousvesivalvonnassa (siirtymiseni osa-aikaisesti muihin tehtäviin alkaen 8/2019, osittain talousvesivalvontaan liittyviä tehtäviä hoitaneen viranhaltijan irtisanominen tuotannollisin ja taloudellisin perustein 1/2020, vuodelle 2020 suunnitellun uuden viran täyttämättä jättäminen, VATI-tietojärjestelmän toimimattomuus alkaen 1/2019, toteutumatta jääneen maakuntaudistuksen valmistelussa mukanaolo 10/2016-3/2019).
- Kuntaliitokset. Kuopion kaupunkiin liittyi kuuden vuoden aikana (2011-2017) neljä ympäröivää kuntaa (Karttula, Nilsia, Maaninka, Juankoski). Näiden liitosten myötä Kuopion ympäristöterveydenhuollon valvottavaksi tuli nopeasti suuri määrä talousvettä toimittavia laitoksia, joiden vedenjakelualueista 70 prosenttia tuli minun vastuulleni. Laitosten valvontahistoriassa oli suuria puutteita (laitosten perustiedot vajavaisia, terveydensuojeluviranomaisen tarkastuksia tekemättä, valvontatutkimusohjelmat puutteellisia, vanhentuneita tai puuttuivat kokonaan, varautumissuunnitelmia ei ollut laadittu), joiden korjaaminen on ollut hyvin työlästä.

Selvityspyynnöissä kysytään myös "Onko talousveden häiriötilanteissa toimimisesta ja yhteistyöstä sovittu ennakkoon muiden viran-

omaistahojen ja valvontayksiköiden kanssa (ml. tiedotus, toimivalta-suhteet)? Erityisesti talusveden osalta, joissa vesilaitosten toiminta-alueet risteävät useiden valvontayksiköiden toimialueilla". Lisäksi kysymyksissä viitataan aluehallintoviraston arviointi- ja ohjauskäynnin raportin korjaustarpeeseen "Talusveden häiriötilanneilmoituksen tekemistä koskeva kirjaus sekä määrittely tulee päivittää häiriötilannesuunnitelmaan". Vastauksena näihin totean, että kysymysten mukaiset asiat kuuluu sisällyttää terveydensuojelulain 8 §:n 1 momentin ja talusvesiasetuksen 12 §:n perusteella laadittavaan kunnan häiriötilannesuunnitelmaan. Kuopion kaupungissa suunnitelman "Ympäristöterveydenhuollon häiriötilannesuunnitelma talusveden laadun turvaamiseksi" laadinta kuului viranhaltijalle (ympäristöterveysuunnittelija), jonka työsuhde päätettiin irtisanomiseen tuotannollisin ja taloudellisin perustein tammikuussa 2020. Tämän vuoksi häiriötilannesuunnitelma ei ole valmistunut loppuun.

Selvityspyynnössään Itä-Suomen aluehallintovirasto esittää väitteen, että "Siirtymäajan vaatimia toimenpiteitä on kesken eikä kaikkia pyydettyjä tietoja ole toimitettu aluehallintovirastolle". Selvityspyynnössä ei ole selvennetty, mitä siirtymäaikaa tässä tarkoitetaan sekä millaisia toimenpiteitä kyseinen siirtymäaika vaatisi, joten en voi ottaa tähän kantaa tarkemmin. Totean kuitenkin, että terveydensuojelulakiin taikka talusvesiasetukseen ei ole kirjattu siirtymäaikoja selvityspyynnössä kysytyille valvontatoimenpiteille. Tässä antamassani selvityksessä olen selostanut syyt, jotka käsitykseni mukaan ovat vaikuttaneet valvontatutkimusohjelmien, riskinarviointien ja varautumissuunnitelmien ajan tasalle saattamisen osittaiseen viivästyamiseen tavoitteellisesta aikataulusta sekä mitkä ovat jo toteutetut ja suunnitellut toimenpiteet tilanteen korjaamiseksi. Selvityksessäni olen myös osoittanut, että kaikki aluehallintoviraston pyytämät tiedot on toimitettu pyydettyssä määräajassa ja olen myös aina vastannut viraston esittämiin lisäkysymyksiin.

Lopuksi:

Lähes kahdenkymmenen vuoden ajan olen valvontatyön ohessa yrittänyt myötävaikuttaa Kuopion kaupungin alueella toimivien vesihuoltolaitosten yhdistymiseen suuremmiksi yksiköiksi. Vesihuolto-osuuskuntia ja muita vastaavia laitoksia on Kuopion kaupungin alueella paljon. Näistä suurin osa on laitoksia, jotka hankkivat toimittamansa talusveden toiselta talusvedeltä toimittavalta laitokselta. Kaikkia toiminnanharjoittajia koskevat samat lainsäädännön mukaiset velvoitteet. Osuuskunnilla, yhtymillä ja erityisesti pienimmillä talusvedeltä toimittavilla laitoksilla on usein suuria haasteita vastata lisääntyneisiin vaatimuksiin henkilöresurssien ja osaamisen osalta. Tämä lisää entisestään laitosten ja talusveden laadun valvontaa tekevien ympäristöterveyden viranhaltijoiden työtä. Paitsi laitosten lukumäärän väheneminen yhteenliittymien myötä, myös suurempien yksiköiden ammattimainen johtaminen ja hoitaminen vähentäisivät ja helpottaisivat myös talusvesivalvontaa tekevien viranhaltijoiden työtä. Tämä olisi erittäin merkittävää myös vesihuollon häiriötilanteiden hallinnan ja yleisen talusvesiturvallisuuden paranemisen kannalta. Laitosten yhteenliittyminen ei ole terveydensuojeluviranomaisen ohjattavissa

ja päätettävissä oleva asia, mutta olen tuonut näkökulmaa esille säännöllisesti muun muassa kaupungin vesihuollon suunnittelusta vastaaville viranhaltijoille sekä osallistuessani Kuopion vesihuollon kehittämissuunnitelman laatimiseen ja päivittämiseen.

EU:n uusi juomavesidirektiivi tulee voimaan marraskuussa 2020. Direktiivi tuo paljon uudistuksia talousvesivalvontaan ja sen säännökset on sisällytettävä kansalliseen lainsäädäntöön kahden vuoden kuluessa direktiivin voimaan tulosta. Tämä tulee lisäämään merkittävästi kuntien terveydensuojeluviranomaistyötä tekevien talousvesivalvonnan viranhaltijoiden tehtäviä. Lisäkoulutustarve on ilmeinen ja säädösten poikkihallinnollisuus edellyttää laajenevaa yhteistyötä eri viranomaistahojen kanssa (Ympäristöterveydenhuollon alueelliset koulutuspäivät 7.10.2020, Jarkko Rapala/STM).

Valvonnan tulosten perusteella (talousvettä toimittavien laitosten tarkastukset, talousvesinäytteiden tutkimustulokset) talousvettä toimittavien laitosten toiminnassa taikka talousveden laadussa ei ole toistaiseksi havaittu sellaisia veden käyttäjien terveyttä uhkaavia riskitekijöitä, joiden perusteella talousvesiturvallisuuden Kuopiossa, omalla valvonta-alueellani, voitaisiin katsoa vaarantuneen normaaleista uhkista poikkeavalla tavalla. Ympäristöterveydenhuollon, erityisesti talousvesivalvonnan, henkilöresurssivajauksen jatkuessa ja suunnitellun viran täytön pitkittyessä, riski talousvesihäiriöiden aiheuttamille terveysvaaratilanteille saattaa kuitenkin kasvaa merkittävästi.

Isto Mononen
ympäristöterveystarkastaja

Asiakirja on allekirjoitettu koneellisesti Kuopion kaupungin asiantuntijajärjestelmässä. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Liitteet

Liite 1 Tarkastuskertomus Puutossalmen vhosk 28.11.2018
Liite 2 Tiedote: Talousvettä toimittavan laitoksen riskinarvioinnin hyväksyminen ja sen vaikutus valvontatutkimusohjelmaan
Liite 3 Tiedote: Talousvettä toimittavan laitoksen valvontatutkimusohjelman tarkistaminen
Liite 4 Riskinarviointitaulukko Kuopio 2019
Liite 5 Riskinarviointitaulukko Kuopio 2020

Jakelu

Ympäristöterveydenhuolto

Tiedoksi

Ympäristö- ja rakennuslautakunta
Ympäristöterveydenhuolto Jyrki Hänninen